

УДК 27:726.597(477.43/44)XVIII-перша трет.XIXст.

Саламаха М. П.

директор

Бучацький ліцей імені святого Йосафата

Бучач, Україна

E-mail: panteleon1972@gmail.com

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ВАСИЛІАНСЬКИЙ СВЯТО-ТРОЇЦЬКИЙ МОНАСТИР В ДУХОВНО-КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ ПОДІЛЛЯ (XVIII – ПЕРША ТРЕТИНА XIX СТ.).

Анотація

У статті досліджується соціо-культурна та просвітницька діяльність монахів-василіян Свято-Троїцького монастиря в Кам'янці-Подільському. Проаналізовано становище василіанських монастирів в ході „приєднання” уніатів до Православної церкви у 1794–1796 рр. Встановлено, що після третього поділу Речі Посполитої 1795 р. ново приєднані Правобережжя потрапляють під тотальний вплив великоімперської політики Росії, а у релігійно-церковній царині під прискіпливою увагою царизму опинилася Греко-Уніатська Церква. Доведено, що протягом 1794–1796 рр. російським урядом були не тільки підірвані основи стабільного функціонування не православних єпархій в українському суспільстві, але й розпочато процес ліквідації цих релігійних інституцій. Зазначено, що Кам'янець-Подільський монастир на Поділлі був насамперед важливим духовним осередком просвітництва який здійснював освітню діяльність, започаткувавши богословську школу. Завдяки своїм школам василіани отримували міцні позиції у суспільстві. Політичні події початку 90-х років XVIII ст., а саме другий (1793 р.) та третій (1795 р.) поділи Польщі призвели до того, що Брацлавщина і Подільське воєводство увійшли до складу Російської імперії. Це вплинуло й на релігійне життя краю. Експансія Російської православної церкви за підтримки царського уряду та військ призвела до ліквідації уніатських церков, василіанських монастирів та їхніх шкіл на Поділлі. Тому 1793 році школа, яка діяла при монастирі була закрита.

У статті зазначено, що дослідження змін у трансформації василіанських монастирів внаслідок поділів Речі Посполитої, дає можливість визначити їх місце та роль в духовно-культурному житті українського народу останньої третини XVIII ст. початку XIX сторіччя.

Ключові слова: Поділля, Василіанський Свято-Троїцький монастир, монах-василіанин, богословська школа.

Вступ. У сьогоднішньому часі активізується процес вивчення діяльності Василіанських монастирів на Поділлі, зокрема монастиря Пресвятої Тройці у Кам'янець-Подільському. Також на даний момент відбудовується Свято-троїцький монастир. Один із важливих історичних елементів це відзначення цього року 400-ліття реорганізації цілого Василіанського Чину. Отож із за таких обставин є очевидна потреба реконструкції василіанського чернецтва, яке своїм відданим служінням спричинило функціонування монастиря у даний період. Вивчення історії василіанських монастирів на Поділлі, зокрема Кам'янець-Подільського василіанського монастиря ускладнюється як хронологічною віддаленістю періоду його функціонування так і браком документальних джерел, які з часом в наслідок різноманітних причин були втрачені. Але уже з початком XIX ст., дана тематика привертала до себе увагу, на той час знані дослідники та члени «Подільського єпархіального історико-статистичного комітету», зокрема Є. Сіцинський друкував свої розвідки в «неофіційній частині» часопису «Подольские епархиальные ведомости», а саме праця «О приходах и церквях Подольской епархии Камянецкий уезд» [8; 9].

Післявоєнний період став багатим на дослідження вчених з діаспори. Чимало статей з церковно-історичної проблематики, в яких розглядалися окремі аспекти теми, друкувалися на шпальтах «Записок Чину Святого Василя Великого» дослідниками М. Ваврик та І. Патрило [4]. до цього періоду належать праці М. Войнара та О. Лотоцького розміщені у «Записках Наукового Товариства імені Шевченка». Значний внесок у дослідження великої історії Української церкви зробив Атанасій Великий. На основі його лекцій, які він читав у 60-70-х роках XX ст. на радіо Ватикану, була видана 9-ти томна праця.

У сучасній українській історіографії окреслена тематика тільки починає розроблятися. Серед новітніх досліджень, слід назвати роботи таких науковців як А. Зінченка [3], А. Філінюка [14], а також четвертий том великої праці «Історія релігії в Україні». Окремо слід відзначити львівського історика І. Скочиляса [12], який упродовж багатьох років займається дослідженням візитацій церков Львівсько-Галицько-Кам'янецької єпархії, результатом чого стала його велика монографія.

Що ж стосується наукового доробку сучасних подільських дослідників стосовно історії Унійної церкви та Чину Святого Василя Великого (далі ЧСВВ), то він залишається недостатнім. Уніатським церквам та василіанським монастирям XVIII – початку XIX ст. присвячено чи не десяток статей та окремих розділів або навіть згадок у працях місцевих краєзнавців. На цьому тлі вирізняється монографія П. Слободянюка [11], в якій він розглядає історію різних церков (УПЦ, УГКЦ, Римо-Католицька церква, УАПЦ) від прийняття християнства і до сьогодення.

Окрему групу джерел складають комплекс матеріалів, які є у Державних архіві Хмельницької області [1], фондів Кам'янець-Подільського історичного музею-заповідника, а також матеріали періодичних видань Подільської єпархії.

Метою статті є дослідження діяльності Василянського Свято-Троїцького монастиря та визначення основних напрямів його духовної й соціально-економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сучасну свою назву «Українська Греко-Католицька Церква» отримала в незалежній Україні 1991 р. До цього часу назва нової Церкви, котра постала після Берестейської унії 1596 р., неодноразово змінювалася. Так у Апостольській Столиці щодо неї вживали означення «rutheniti uniti» (з'єдинені русини). За Австро-Угорської імперії декретом Марії Терези у 1774 р. цій Церкві було встановлено офіційну назву «Греко-Католицька Церква». Враховуючи, що хронологічні межі даного дослідження обмежуються кінцем XVIII – поч. XIX ст., а територіальні загалом кордонами Російської імперії, є виправданим вживати тогочасну назву, яку зустрічаємо у різноманітних документах: «Греко-Уніатська Церква» та суміжні ним дефініції грекоуніт, уніатство.

У 1699 році після кількох десятиліть панування турків, Поділля повернулося під владу Польщі, а наступного року православний єпископ Львівський, Галицький та Кам'янецький Йосиф Шумлянський відкрито пристав на унію (сам він таємно став уніатом ще у 1678 році). Розпочався стосорокарічний період діяльності Унійної церкви та ЧСВВ на Поділлі, територія якого на той час була поділена на два воєводства: Подільське та Брацлавське. Упродовж наступних кількох десятиліть тривало об'єднання василянських монастирів Литви, Білорусі та України під одним керівництвом [17, с. 139]. Лише в 1743 році, на Генеральній Капітулі, що відбулася в Дубні, незалежні до того часу Василянські конгрегації – Литовська та Руська об'єдналися в один «Руський Чин св. Василя Великого», оформившись в окремі Провінції, під такими ж самими назвами. Так вони проіснували до 1780 року, коли упродовж липня-вересня на Генеральній Капітулі в м. Торокань (Білорусь) відбувся адміністративний поділ ЧСВВ на чотири Провінції: Литовську, Білоруську, Галицьку та Руську [4, с. 185]. Саме до останньої й відійшло Поділля зі своїми василянськими монастирями, які ще 1750 року, згідно постанови сейму Речі Посполитої були підпорядковані Свято-Троїцькому кам'янецькому монастирю [9, с. 124].

Присутність ченців-василян у Кам'янці-Подільському починає свій відлік із 1722 року. Сюди за велінням Львівського уніатського єпископа Атанасія Шептицького прибули василянські ченці із Перемишльської дієцезії. Першим настоятелем Кам'янець-Подільського василянського Свято-троїцького монастиря був о. Іоан Машкевич, ЧСВВ. На перших порах встановлення Унійної церкви на Поділлі, ігумен даного монастиря призначався офіціалом для безпосереднього управління унійними церквами Кам'янця та Поділля [10, с. 320].

Монастирська церква за планом будівлі була хрестовидною із заокругленнями з трьох сторін, окрім західного, до якого вздовж усієї ширини була прибудована чотирикутна дзвіниця; зверху покрита гонтом, поверх якого зведений і оббитий бляхою шпиль, що завершувався залізним хрестом [15, с. 70]. Головні будівлі монастиря, були розташовані наступним чином: на південь від головного корпусу стояв кам'яний одноповерховий флігель, у якому знаходилися зі східної сторони їдальня, кухня, пекарня й 2 досить просторі житлові кімнати. Східніше поряд із цим будинком розмістилися муровані монастирські служби. З протилежної сторони кам'яного старого флігелю поблизу воріт, біля самої вулиці, стояла стара мурована покрита гонтом будівля, що складалася з 4 житлових кімнат. З північнозахідної сторони обителі розкинувся невеликий фруктовий сад. Вся площа, де стояла церква та монастирські будівлі, мала трикутну форму й була обнесена кам'яною високою стіною [15, с. 72].

До великої головної церкви Св. Трійці, з південного боку прилягав 2-поверховий будинок довжина, якого була приблизно 30 м. а збудований у формі літери Г. Келії знаходилися тільки із західної його сторони, а з другої сторони вікна освітлювали широкий коридор. Архітектура келій з одностороннім рядом приміщень уздовж довгого коридору була гранично простою, ганок і три контрфорси завширшки понад 4 м. на західному фасаді та центральний ризаліт на східному надавали йому дещо архаїчного вигляду. Жилих одиночних келій було дев'ять. Окрім того була ще одна більша келія для ігумена монастиря. Для проведення спільних зустрічей була обладнана спеціальна велика кімната. Поряд з нею суміжна велика кімната для монастирської бібліотеки. У приміщенні знаходилися кухня й столова. Найближча до церкви, тобто північна частина цього будинку, була побудована ще в 1747 році ченцями-василянами на місці старого будинку, який називався «владичним» із підвалом. Приміщення монастиря було побудовано за ігумена Йосифа Пруницького 1746–1747 роках на кошти фундушевих капіталів, відписаних монастирю різними власниками [7, с. 19–20].

У документі під назвою «Опис будинків в м. Кам'янці-Подільському і скільки якому будинку належить землі, складений в 1786 році», розповідається про двірник Василян, під яким числився ґрунт в довжину 96 ліктів, а в ширину від фронту 20 ліктів 20 цалей (тобто дюймів), в ширину ззаду 17 ліктів 16 цалей. Цей документ дозволяє підрахувати загальну площу, яку займав Василянський монастир в кінці XVIII ст. [1, арк. 1–2]. Термін «дворик», яким позначено монастир, означав в ті часи міську садибу з ґрунтом і будівлями, які входили до її складу. Значну частину монастирської садиби займав сад. В XIX ст. на території монастиря також проводилось нове будівництво, про що свідчать архівні документи. Так, на початку 60-их років XIX ст., була збудована 1-поверхова кам'яна офіцина. Пізніше до неї була прибудована ще одна 1-поверхова кам'яна офіцина, таким чином утворився видовжений будинок. Ці дві офіцини, з'єднані в один будинок, його ченці здавали в оренду під магазини з метою отримання прибутку [2, арк. 10–11].

Наступний дуже важливий архівний документ під назвою «Відомості про Свято-Троїцький монастир за 1914 рік» крім наведених вище описів нових будівель на території монастиря, наводить також опис будівлі XVIII–XIX ст. тобто монастирського корпусу, келій. Як повідомляє даний документ, монастир оточений кам'яною огорожею і магазинами. Посередині монастирського двору розташований 2-поверховий кам'яний корпус побудований 1747 році, покритий листовим залізом. Згідно довідки з податкової книги Кам'янецької Міської Управи за 1917 рік під № 92 числиться майно, що складається з двох кам'яних будинків і 6 кам'яних крамниць, записане за Свято-Троїцьким монастирем [2, арк. 11].

З вище поданого опису Святотроїцький монастир мав добре розвинута інфраструктуру та матеріальне забезпечення, проте більшість із обителів, які знаходилися на Поділлі мали матеріальні труднощі, адже в основному вони створювалися або засновувалися без усякого забезпечення, а між тим утримуватися виключно завдяки пожертвам від населення не було можливості. По-перше, тому що монастирів було багато, по-друге, тому що народ не був заможним і не співчував ні унії, ні василіанам. Папа Бенедикт XIV (1740–1758) в 1744 році доручає уніатському митрополитові разом із керівництвом Василіанського Чину з'єднати всі бідні монастирі з іншими більш забезпеченими так, щоб в кожному духовному закладі могли зручно жити вісім-десять ченців. На виконання цього доручення, в жовтні 1745 року в Дубно зібрались митрополит Атанасій Шептицький, протоархимандрит Полікарп Мигуневич та інші представники ЧСВВ. Отримавши від візитаторів інформацію про доходи та достаток обителів Руської провінції, вони поділили їх на три категорії: 1) монастирі, які можуть існувати частково окремо, частково в злуці з іншими; 2) монастирі, які через бідність фондушу приєднуються до більш заможніших, однак разом з тим можуть існувати як відділення тих, до яких приєднуються; 3) монастирі, які зачиняються зовсім, поки фундатори їх не забезпечать [17, с. 142].

Власне із подільських монастирів до першої категорії був віднесений Кам'янецький Свято-Троїцький. До нього був приєднаний Маліївський монастир. Кам'янець-Подільський монастир Св. Трійці відповідно зі списком затвердженим на Дубенській капітулі (1745 р.) належав до 129 монастирів Руської Провінції Покрови Матері Божої. Більше того даний монастир був у числі 20 «вокальних» монастирів Провінції. «Вокальними» на той час називались такі василіанські монастирі ігумени яких допускалися до участі у Капітулі, а також мали право активного голосу на ній [4, с. 187].

Після адміністративного поділу ЧСВВ на Тороканській Генеральній Капітулі (1780 р.) Кам'янець-Подільський монастир залишається і надалі у складі Руської Провінції. На Поділлі період освітянської діяльності монахів-василіан тривав з середини XVIII ст. У 1720 році, згідно рішення Замойського Синоду, при кожному монастирі, який налічував понад 12 ченців мала бути заснована богословська школа, в якій могли б навчатися також представники світського духовенства. Серед п'ятнадцяти подільських уніатських монастирів на той час, такими, що могли фінансувати школи був і Кам'янець-Подільський. Таким чином 1759 році була заснована школа для богословського василіанського класу на 12–15 осіб – для тих, хто бажав вступити у монастир. Ця школа знаходилася в одноповерховому кам'яному будинку із 12 келіями. Ректором школи завжди був ігумен монастиря та одночасно і професором богослов'я [4, с. 187].

Щодо подальшої освітньої діяльності монахів-василіан у 1764 році в Варшаві було прийнято рішення Едукаційної комісії, щоб Свято-Троїцький Кам'янець-Подільський монастир на рівні із Барським монастирем заснував ще школу по львівському зразку. А в 1787 році польський уряд постановив у цьому монастирі створити тут повітову школу із шляхетним конвіктом. Але всі ці задуми на жаль були не зреалізовані [10, с. 29]. Політичні події початку 90-х років XVIII ст., а саме другий (1793 р.) та третій (1795 р.) поділи Польщі призвели до того, що Брацлавщина і Подільське воєводство увійшли до складу Російської імперії. Це вплинуло й на релігійне життя краю. Експансія Російської православної церкви за підтримки царського уряду та військ призвела до ліквідації уніатських церков, василіанських монастирів та їхніх шкіл на Поділлі. Тому 1793 році школа, діяла при монастирі була закрита [16, с. 276].

Все рухоме та нерухоме майно, яке їм належало, перейшло у власність РПЦ. В результаті продуманої та чітко спланованої антиуніатської політики за короткий період 1794–1796 років на Правобережній Україні уніатська церква втратила 9 тисяч парафій, 145 монастирів та понад 8 мільйонів віруючих [13, с. 39]. На Поділлі масове «возз'єднання» розпочалося з кінця серпня 1794 року й на жовтень того ж року в Брацлавській та Ізяславській губерніях до православ'я приєдналося більше ніж 700 уніатських церков, при них близько 500 священиків та 350 тисяч парафіян. Особливі успіхи спостерігалися в Брацлавській губернії, де приєдналися 632 церкви з 423 священиками та 311181 парафіянами [5, с. 743].

З п'ятнадцяти василіанських монастирів на Поділлі середини XVIII ст., на початок XIX ст. в унії залишилися тільки Маліївський та Барський, які у 1804 році налічували відповідно 4 та 10 монахів. Кам'янець-Подільський василіанський Свято-Троїцький монастир ліквідовано на основі указу від 12 квітня 1795 року, в якому Катерина II наголошувала: «Турботи Наші про поширення благочестя в межах Імперії нашої, з Божою допомогою такий успіх мали, що, як відомо Синоду, більше мільона з народу Російського, ... до істинної матерії їх, православної східної Грекоросійської церкви добровільно приєдналося» [6, с. 663].

Але остаточно він припинив своє існування 27 листопада 1795 року, тому що василіанський Свято-Троїцький монастир, як і багато інших василіанських монастирів перетворено на православний. Монахи – василіани, які на той час перебували в монастирі деякі з них перейшли до василіанського монастиря у Почаїв, а інші розійшлися по василіанських монастирях Галичини [10, с. 30]. В Кам'янець-Подільському залишився тільки один василіанин о. Йосиф Банульський, який поселився у босоногих кармелітів. При його активному старанні у 1805 році головний кам'янець-подільський суд переглянувши справу про виселення василіан із монастиря Св. Трійці, насильницьким способом, визнав, що перебування православних монахів у цьому монастирі незаконним і присудив повернути його василіанським монахам. Це рішення суду настільки було виразне і конкретне, що тільки втручання департаменту Сенату, куди звернувся православний єпископ Йоанікій, поклато край суперечці про приналежність монастиря. Сенат визнав, що суд перевищив свої повноваження. Кам'янець-Подільський Свято-Троїцький монастир залишився і далі православним, його було включено до штату першокласних, як кращий, на той час із монастирів Поділля [10, с. 30].

Один із цікавих моментів являється той, що коли монастир був перетворений на православний, спадкоємці власників, котрі колись відписали фондуші на користь монастиря, відмовились від сплати процентів, оскільки

вони були заповідані для василіан. Тоді настоятель монастиря архимандрит Стефан розпочав судову справу, яка тривала з 1809 по 1834 роки і відсудив весь капітал на користь православного монастиря [7, с. 21].

Висновки. На підставі опрацьованого матеріалу, можна зробити висновок, що Кам'янець-Подільський василіанський Свято-Троїцький монастир відіграв велику роль у XVIII – перша третина XIX ст. Із приходом монахів-василіан розпочалась будова самого монастиря. Кам'янець-Подільський монастир на Поділлі стає насамперед важливим духовним осередком у якому зосереджується душпастирська діяльність, що певна кількість насельників становили монахи – професори, які духовно та інтелектуально формували молоде покоління, здійснювали пастирську та освітню діяльність, започаткували богословську школу, яка діяла при монастирі.

Подальший розвиток монастиря, як осередка громадського, наукового, культурного життя на Поділлі був призупинений. Причиною цього стали політичні події 90-х років XVIII ст., це другий і третій поділ Польщі. Наслідком цих поділів є те, що Брацлавщина та Подільське воєводство увійшли до складу Російської імперії, і це негативно вплинуло на подальший розвиток Унійної церкви й ЧСВВ на теренах Правобережної України. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у глибшому дослідженні та вивченні даного матеріалу особливо для визначення особового складу монастиря також навчальних предметів богословської школи, спрямованих на розвиток духовного та інтелектуального формування монаха-василіянина та впливу монастиря на подільське населення.

Список використаних джерел

1. Державний Архів Хмельницької області (далі ДАХО). Ф. 315. Оп. 1, Спр. 10803: Інвентарна справа № 245 на домоволодіння по вул. Троїцькій, 11. 1914 р. 37 арк.
2. ДАХО. Ф. 246. Оп. 1, Спр. 454: Свято-Троїцький монастир. 12 арк.
3. Зінченко А., Петренко О. Боротьба за прицерковну власність в селі Парпурівці Вінницького повіту в контексті соціальних і правових відносин на Правобережній Україні кінця XVIII-першої чверті XIX ст. Українознавство. Історичні студії. № 4(61). 2016.
4. Патріло І. Нарис історії Василіан – 1743-1839. Записки ЧСВВ. Серія II. Рим: Видавництво ОО. Василіан, 1992. С. 184–274.
5. Покровский И. Русские епархии XVI – XIX вв. Казань, 1913. 966 с.
6. ПСЗРИ. Собрание Первое. с 1649 по 12 декабря 1825 г. (в 45 т.). Т. XXIII: съ 1789 по 6 ноября 1796 г. СПб.: Типография II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. 1830. 1045 с.
7. Сементовский А. Каменец-Подольский. Архив исторических и практических сведений относящихся к России в 13-и томах. Санкт-Петербург, 1862. Т. IV. С. 1–78.
8. Сецинский Е. Город Каменец-Подольский: Историческое описание. Київ, 1895. 247 с.
9. Сецинский Е. Материалы для истории монастырей Подольской епархии. Труды Подольского историко-статистического комитета. Каменец-Подольск, 1890-1891. Вып. 5. 444 с.
10. Синицкий Д. Исторические сведения о Подольской духовной семинарии. Каменец-Подольск, 1895. 611 с.
11. Слободянюк П. Я. Українська церква: історія руйни і відродження. Наукове видання, присвячене 2000-літтю Різдва Христового. Хмельницький: Подільське відділення ІМФЕ ім. М. Рильського НАН України, Держархів Хмельницької області, 2000. 266 с.
12. Сковчилюк І.Я. Намісницький поділ Львівсько-Галицько-Кам'янецької православної єпархії на Поділлі в другій половині XVI–XVII ст. Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету: Історичні науки. Кам'янець-Подільський: Оіум, 2004. Т.13.
13. Стоколос Н. «Дякую Богу і приймаю»: Ліквідація Уніатської Церкви на Правобережній Україні у XVIII–XIX ст. Людина і світ. Київ, 2000. №3. С. 37–46.
14. Філінюк А. Г. Поділи Речі Посполитої в долі Правобережної України. Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2015. С. 102–119.
15. Хіхляч Б. Огляд архітектури уніатських церков Поділля у XVIII ст. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Серія: Історія). Вінниця, 2008. Вип. 13. С. 201–204.
16. Хіхляч Б. Освіта парафіяльного уніатського духовенства на Поділлі у XVIII ст. Історія релігії в Україні: Науковий щорічник. Книга І. Львів, 2012. С. 273–280.
17. Хіхляч Б. ЧСВВ та УГКЦ на Поділлі (XVIII – I третина XIX ст.): загальний огляд. Подільська старовина: наук. зб. Вінниця, 2008. Вип. IV. С. 139–159.

Salamakha M. P.

Director

St. Josaphat Lyceum in Buchach

Buchach, Ukraine

E-mail: *panteleon1972@gmail.com*

KAMIANETS-PODILSKYI BASILIAN HOLY TRINITY MONASTERY IN THE SPIRITUAL AND CULTURAL LIFE OF PODILLIA (XVIII – FIRST THIRD OF THE NINETEENTH CENTURY)

Abstract

The article examines the activities of the Basilian monks of the Holy Trinity Monastery in Kamianets-Podilskyi. The author analyzes the situation of Basilian monasteries during the “accession” of the Uniates to the Orthodox Church in 1794–1796. It is

established that after the third partition of the Polish-Lithuanian Commonwealth in 1795, the newly annexed Right Bank fell under the total influence of Russia's great imperial policy, and in the religious and ecclesiastical sphere the Greek-Uniate Church was under the scrutiny of tsarism. It is proved that in 1794–1796 the Russian government not only undermined the foundations of the stable functioning of non-Orthodox dioceses in Ukrainian society, but also began the process of liquidating these religious institutions. It is noted that the Kamianets-Podilskyi Monastery in Podillia was primarily an important spiritual center of enlightenment that carried out educational activities, having founded a theological school. Thanks to their schools, Basilians gained a strong position in society. The political events of the early 90s of the eighteenth century, namely the second (1793) and third (1795) partitions of Poland, led to the fact that Bratslav and Podillia provinces became part of the Russian Empire. This also affected the religious life of the region. The expansion of the Russian Orthodox Church with the support of the tsarist government and troops led to the liquidation of Uniate churches, Basilian monasteries, and their schools in Podillia. Therefore, in 1793, the school that operated at the monastery was closed.

The article notes that the study of changes in the transformation of Basilian monasteries as a result of the partitions of the Rzeczpospolita makes it possible to determine their place and role in the spiritual and cultural life of the Ukrainian people in the last third of the eighteenth century.

Key words: Podillia, Basilian Holy Trinity Monastery, Basilian monk, theological school.

References

1. Derzhavnyi Arkhiv Khmelnytskoi oblasti (dali DAKhO). [State Archives of Khmelnytskyi Oblast [State archive of Khmelnytskyi region (further – DAKhO)] F. 315. Op. 1, Spr. 10803. *Inventarna sprava № 245 na domovolodinnia po vul. Troitskii*, 11. – 1914 r. 37 ark. (Knyhy z fondiv Kamianetskoï Miskoi Upravy za 1917 rik pid № 92). [Inventory file No. 245 for the household at 11 Troitska Street, 1914. 37 p. (Books from the Kamianets City Administration funds for 1917, no. 92) [in Ukrainian].
2. DAKhO. F. 246. Op. 1, Spr. 454. *[Sviato-Troytskyi monastyr]*. 12 ark. [in Ukrainian].
3. Zincheko, A., & Petrepenko, O. (2016). Borotba za prytserkovnu vlasnist v seli Parpurivtsi Vinnytskoho povitu v konteksti sotsialnykh i pravovykh vidnosyn na Pravoberezhnii Ukraini kintsia XVIII-pershoi chverti XIX st. [Struggle for church property in the village of Parpurivtsi, Vinnytsia district, in the context of social and legal relations in Right-Bank Ukraine in the late eighteenth and early nineteenth centuries]. *Ukrainoznavstvo. Istorychni studii*. № 4(61). [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(61\).2016.140962](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(61).2016.140962) [in Ukrainian].
4. Patrylo, I. (1992). Narys istorii Vasylian – 1743-1839. [Outline of the history of the Basilians – 1743-1839]. *Zapysky ChSVV. Seriya II*. Rym: Vydavnytstvo OO. Vasylian, S. 184-274 [in Ukrainian].
5. Pokrovskiy, Y. (1913). Russkiye eparkhyy XVI – XIX vv. [Russian dioceses of the XVI – XIX centuries]. Kazan, 966 s.
6. PSZRY. (1830). Sobranie Pervoe. s 1649 po 12 dekabria 1825 h. (v 45 t.). T. XXIII: s 1789 po 6 noiabria 1796 h. [Sobranie Pervoe. 1649 to December 12, 1825 (in 45 vols.). Vol. XXIII: from 1789 to November 6, 1796]. SPb.: Tipohrafiya II Otdeleniya Sobstvennoi Eho Ymperatorskoho Velychestva Kantselaryi. 1045 s.
7. Sementovskiy, A. (1862). Kamenets-Podolskiy. Arkhyv ystorycheskykh y praktycheskykh svedenyi otnosiashchyksia k Rosyy v 13-y tomakh. [Kamenets-Podolsky. Archive of historical and practical information related to Russia in 13 volumes]. Sankt-Peterburh, T. IV. S. 1-78.
8. Setsynskiy, E. (1895). Horod Kamenets-Podolskiy: Ystorycheskoe opysanye. [Kamenetz-Podolsk: Historical description]. Kyiv, 247 s. [in Ukrainian].
9. Setsynskiy, E. (1891). Materyaly dlia ystoryy monastyrei Podolskoi eparkhyy. Trudy Podolskoho ystoryko-statystycheskoho komyteta. [Materials for the history of the monasteries of the Podolsk diocese. *Works of the Podolsk Historical and Statistical Committee*]. Kamenets-Podolsk, 1891. Вып. 5. 444 s.
10. Synytskyi, D. (1895). Ystorycheskye svedeniya o Podolskoi dukhovnoi semynaryi [Historical information about the Podolsk Theological Seminary]. Kamenets-Podolsk, 1895. 611 s.
11. Slobodianiuk, P. Ya. (2000). Ukrainska tserkva: istoriia ruiny i vidrozhennia. Naukove vydannia, prysviachene 2000-littiu Rizdva Khrystovoho [Ukrainian Church: History of Ruin and Revival. A scientific publication dedicated to the 2000th anniversary of the Nativity of Christ]. Khmelnytskyi: Podilske viddilennia IMFE im. M. Rylskoho NAN Ukrainy, Derzharkhiv Khmelnytskoi oblasti, 266 s. [in Ukrainian].
12. Skochyliash, I. Ia. (2004). Namisnytskyi podil Lvivsko-Halytsko-Kamianetskoï pravoslavnoi yeparkhii na Podilli v druhi polovyni XVI–XVII st. [Viceroy division of the Lviv-Galician-Kamianets Orthodox diocese in Podillia in the second half of the XVI-XVII centuries]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho derzhavnoho universytetu: Istorychni nauky*. – Kamianets-Podilskyi: Oiiu, T. 13 [in Ukrainian].
13. Stokolos, N. (2000). «Diakuiu Bohu i pryimaiu»: Likvidatsiia Uniatskoi Tserkvy na Pravoberezhnii Ukraini u XVIII–XIX st. [Viceroy division of the Lviv-Galician-Kamianets Orthodox diocese in Podillia in the second half of the XVI-XVII centuries]. *Liudyna i svit*. Kyiv, № 3. S. 37–46 [in Ukrainian].
14. Filiniuk, A. H. (2015). Podily Rechi Pospolytoi v doli Pravoberezhnoi Ukrainy [Dividing the Polish – Lithuanian Commonwealth in the fate of the Right-Bank Ukraine]. *Problemy istorii krain Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy: Zbirnyk naukovykh prats Kamianets – Podilskyi: Kamianets-Podil. nats. un-t im. I. Ohienka*, – S. 102-119 [in Ukrainian].
15. Khikhlah, B. (2008). Ohliad arkhitektury uniatskykh tserkov Podillia u XVIII st. [Overview of the architecture of the Uniate churches of Podillia in the eighteenth century]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho (Seriia: Istorii)*. Vinnytsia, Vyp. 13. S. 201-204 [in Ukrainian].
16. Khikhlah, B. (2012). Osvita parafialnoho uniatskoho dukhovenstva na Podilli u XVIII st. [Education of the parish Uniate clergy in Podillia in the eighteenth century]. *Istoriia relihii v Ukraini: Naukovyi shchorichnyk*. Knyha I. Lviv, S. 273-280 [in Ukrainian].
17. Khikhlah, B. (2008). ChSVV ta UHKTs na Podilli (XVIII – I tretyna XIX st.): zahalnyi ohliad [The ChSVV and the UGCC in Podillia (XVIII – the first third of the nineteenth century): a general overview]. *Podilska starovyna: nauk. zb*. Vinnytsia, 2008. Vyp. IV. S. 139-159 [in Ukrainian].